

КУЛЬТУРА ТА ОСВІТА В ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

О.П. Бойко, м. Суми

В умовах сучасних глобалізаційних процесів проблема повсякденного існування людства та його культури не тільки не втрачає свого значення, а, навпаки, набуває особливу актуальність та гостроту. Колосальні наукові та технологічні досягнення відкривають принципово нові можливості для людської діяльності в усіх сферах життя і в цьому сенсі розширюються межі співпраці. Але при цьому, на жаль, стираються і досить важливі для існування цінності, норми, установки тощо. Цей процес все більше набирає обертів і, як наслідок, індивід, за висловом Г. Маркузе, перетворюється на «одномірну людину», відбувається деструктивний вплив на весь її внутрішній світ, розмиваються духовні цінності особистості, відбувається деградація нових поколінь. «Ті, хто сприймає нинішній занепад як щось звичайне, втішають себе думкою, що на розпад приречена якась одна культура, а не культура взагалі...» — писав А. Швейцер [2, с. 185].

Епоха глобалізації в культурному аспекті несе в собі мінімум дві тенденції: з одного боку, це зміни традиційного укладу життя людини, з іншого — тенденція, яка стимулює адаптаційні, захисні механізми культури. Цей процес іноді набуває гострого характеру. Поява мультикультурних соціумів створює можливості для посилення міжетнічних конфліктів, ускладнює драматургію міжкультурного консенсусу. Формування деякої транснаціональної культури, основні принципи якої містяться у тотожності форм та єдності змісту, призводять до того, що локальні культури позбавляються генетичної специфіки та асимілюються глобальною культурою. Цей процес викликає зворотну реакцію, яка пов'язана з ростом значущості для людей основ культурної самобутності, пошуком та усвідомленням національно-культурної ідентичності.

В зв'язку з цим слід зауважити, що культура не є якимось обособлене явище. Вона прямо пов'язана з системою виховання, з системою освіти, і взагалі з соціально-політичним укладом певного суспільства. Зокрема, нагальною потребою сьогодення для більшості країн світу постає необхідність переходу від усталеної адаптаційної освітньої моделі, яка притаманна індустріальному та постіндустріальному суспільствам, до моделі інноваційної, мета якої, на думку Е. Тоффлера, полягає у розвитку здібностей людини швидко та раціонально адаптуватися до мінливих умов [1, с. 449]. Потрібно також в навчальних програмах особливу увагу приділяти вивченню своєї історії, своєї літератури, своєї культури. Коли вже вивчати свою культуру, то треба якнайбільше довідатися про те, що ж ми являємо собою як спільнота.

Що може укріпити культуру у просторі глобалізації сьогодні? Перш за все, це підвищення її ролі та статусу в суспільстві. Культура не повинна розумітися у якихось окремих своїх функціях, тобто, як засіб виховання, розваг, досягнення соціальної взаємодії і таке інше. Культура сьогодні — це єдина альтернатива оздоровлення буття та забезпечення гуманістичних перспектив для людини у соціумі в контексті негативних тенденцій глобалізації та технізації сучасного світу. А для взаємовідносин між країнами з різними ціннісними системами та рівнями соціального розвитку необхідна розробка нових принципів міжнародного діалогу, нових умов, коли всі учасники комунікації були б рівними та не прагнули до домінування один над одним.

Не останню роль необхідно відвести відродженню духовно-морального виховання, тому що у якості однієї з основних причин загострення складної ситуації у світі можна назвати дегуманізацію культури, втрату духовних орієнтирів, порушення сприйняття базових архетипів, на яких формується культурна ідентичність етносу, його духовно-ціннісної основи, тобто того, що складає самобутність народів. А вирішення сучасної кризи бачиться в поверненні істинного гуманізму, де людина повинна нести відповідальність за своє буття, підвищенні ролі виховання та освіти, поваги до свого коріння, ціннування традицій та в цілому всього кращого, що накопичило людство.

Література

1. *Тоффлер Е. Шок будущего. М., 2002.*